

**ВІДКРИТИЙ ЛИСТ (обґрунтування)
до депутатів Полтавської обласної ради,
до відома: керівництву Полтавської ОВА, контролюючим, правоохоронним і судовим
органам щодо порушення законодавства України та порушення прав споживачів
при формуванні, встановленні та застосуванні тарифів на комунальні послуги**

Шановні депутати! Скоро Полтавська обласна рада розглядатиме питання встановлення тарифів для ПОВВПТГ «Полтаватеплоенерго» на наступний плановий період 2026/2027 років. Не зважаючи на мої численні заяви та попередження, колективні звернення громадян та акції протесту, в 2024 році Полтавська обласна рада ухвалила рішення про встановлення тарифів для ПОВВПТГ «Полтаватеплоенерго», яке було мною оскаржено і визнано судом протиправним. **Саме тому, перед ухваленням нового рішення вважаю необхідним звернути вашу увагу на факти, встановлені судом, та не допустити ризики повторення помилок, що може призвести до нових судових спорів.**

У рішенні Полтавського окружного адміністративного суду у справі № 440/10672/25, яким було визнано протиправним рішення Полтавської обласної ради від 30.08.2024 № 854 щодо встановлення тарифів на теплову енергію та послуги з постачання теплової енергії, суд дійшов висновку, що **тарифи на теплову енергію, послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води, централізованого водопостачання та централізованого водовідведення повинні застосовуватись на рівні тарифів, що застосовувалися станом на 24.02.2022 року.**

При цьому, заборона щодо підвищення тарифів у сфері теплопостачання стосується всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють відповідну діяльність у зазначеній сфері. Під час розгляду справи судом встановлено, що фактично підвищення тарифів відбулося в період дії воєнного стану в Україні, оскільки застосовані підвищені тарифи, а саме: двоставкові тарифи на послугу з постачання теплової енергії за категорією споживачів та тарифи на послугу з постачання гарячої води за категорією споживачів на 2024-2025 роки застосовані після введення воєнного стану в Україні.

Важливо, що суд апеляційної інстанції врахував доводи позивача щодо того, що за висновками Верховного Суду, сформованими, зокрема, у постанові від 28 січня 2026 року у справі № 524/2748/24, з огляду на приписи статті 1 Закону України «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування» від 29.07.2022 за № 2479-IX застосування тарифів на теплопостачання та гарячу воду у розмірі більшому, ніж ті, що діяли для споживача станом на 24 лютого 2022 року, є порушенням прав споживача. Зазначені висновки суду мають принципове значення, оскільки вони ґрунтуються на чітких вимогах Закону України № 2479-IX «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування». Фактично суд підтвердив, що під час дії воєнного стану підвищення тарифного навантаження на населення є неприпустимим.

Оскільки Полтавська обласна рада встановлює тарифи для подальшого їх застосування в договорі ПОВВПТГ «Полтаватеплоенерго» зі споживачами, встановлені тарифи, як і процес їх встановлення, має відповідати вимогам законодавства.

Тому, жодні маніпуляції законодавством, до яких вдавалися як ПОВВПТГ «Полтаватеплоенерго», виправдовуючи своє ігнорування вимог законодавства при формуванні тарифів, так і Полтавська обласна рада, яка намагалася виправдати свою протиправну бездіяльність при встановленні тарифів, вже не можуть мати місця!

Отже, головний мій аргумент, як позивача, щодо того, що підвищення тарифів для споживачів відбувається шляхом встановлення тарифів уповноваженим органом, а шляхом їх застосування виконавцем послуг в договорі зі споживачами, як істотної умови договору, не був спростований в суді! Тому, абсолютно очевидним є факт підвищення тарифів для споживачів ПОКВПТГ «Полтаватеплоенерго» під час дії воєнного стану в Україні та встановлення підвищених тарифів Полтавською обласною радою всупереч мораторію, що допустити знову не можна!

При цьому, треба вирішувати як виправляти попередні помилки, спричинені як зловживанням комунального підприємства, так і бездіяльністю обласної ради! Споживачі не повинні розраховуватися за помилки уповноваженого органу, а фінансовий тягар повинен покладатися на винуватців!

Важливо зазначити, що законодавець одночасно із запровадженням мораторію на підвищення тарифів передбачив механізм компенсації різниці в тарифах тепlopостачальним підприємствам. Отже, проблеми економічної обґрунтованості тарифів повинні вирішуватися шляхом застосування передбачених законом механізмів компенсації, а не шляхом покладання додаткового фінансового навантаження на населення.

Але, на жаль, протягом останніх років Полтавська обласна рада неодноразово приймала рішення під час дії воєнного стану щодо встановлення тарифів, помилково виходячи з того, що згідно Закону № 2479-IX підлягають застосуванню економічно обґрунтовані тарифи, затверджені рішенням Полтавської обласної ради від 21 жовтня 2021 року № 286., які нібито не змінювалися. Проте, це твердження не відповідає реальним обставинам.

Суд дійшов висновку, що визначальним є розмір тарифу, який фактично застосовувався (в нашому випадку, мав би застосовуватися!) станом на 24 лютого 2022 року.

ПОКВПТГ «Полтаватеплоенерго» припустилося порушень ще з 01.12 2021 року, застосовавши до своїх споживачів тарифи, встановлені не уповноваженим органом, всупереч рішення уповноваженого органу – рішення Полтавської обласної ради № 286. Таким чином, станом на 24.02.22 року та дотепер мав застосовуватися одноставковий тариф з розміром 1596, 93 грн. за 1Гкал спожитої теплової енергії, і відповідно тариф на гарячу воду, який застосовувався виконавцем послуг до 01.12.22 року.

Важливим висновком суду є те, що під час розгляду справи Полтавською обласною радою не доведено, що рішення тридцять третьої сесії восьмого скликання від 30.08.2024 № 854 "Про встановлення тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, послуги з постачання теплової енергії і постачання гарячої води, що надаються Полтавським обласним комунальним виробничим підприємством теплового господарства "Полтаватеплоенерго" прийнято у спосіб, що визначений законами України чинними на момент прийняття такого рішення.

Це доводить в цілому економічну необґрунтованість тарифів за категоріями споживачів. Отже, законність тарифів не була підтверджена в суді належними і допустимими доказами! А для мене особисто є очевидним, що процедура розгляду та встановлення тарифів перетворена Полтавською обласною радою на реалізацію кулуарних домовленостей з усіма подальшими вигодо набувачами.

При цьому, інтереси споживачів не враховуються.

У зв'язку з цим, закликаю депутатів Полтавської обласної ради при розгляді питання про встановлення тарифів на плановий період 2026/2027 років врахувати факти, встановлені судами і правові висновки Верховного Суду, утриматися від прийняття завідомо протиправних рішень, які можуть призвести до подальшого збільшення фінансового навантаження на населення та стати предметом нових судових спорів!

Щодо спроб уникнення виконання судового рішення і публічної позиції керівництва Полтавської ОВА, юридичної служби ПОКВПТГ «Полтаватеплоенерго» при мовчазній згоді Полтавської облради, як головного винуватця порушень прав та інтересів громадян – споживачів комунальних послуг, заявляю наступне.

У своїх офіційних роз'ясненнях комунальне підприємство намагається переконати споживачів та депутатів в тому, що скасування судом рішення не має жодного значення для споживачів, оскільки воно «діяло в минулому», а рішення суду набрало чинності вже після завершення терміну дії тарифу.

Подібні заяви з вуст першого заступника начальника Полтавської ОВА Олега Мізіка, який лякає полтавців «хаосом» та відсутністю тепла, виглядають як очевидний конфлікт інтересів. Адже, саме пан Мізік як колишній очільник «Полтаватеплоенерго» брав безпосередню участь у розробці та впровадженні протиправної тарифної схеми, а тепер, перебуваючи у кріслі чиновника ОВА, намагається її виправдати.

Наголошую, що твердження про те, що визнаний судом протиправним нормативно-правовий акт не створює наслідків в період його дії, є викривленням законодавства, спробою легалізувати незаконні побори з населення та в такий спосіб уникнути відповідальності за дії, які мають очевидні ознаки злочину!

Оскільки рішеннями судів в справі № 440/10672/25 визнано протиправність рішення органу місцевого самоврядування з підстав порушення Закону України, необхідність доведення цього факту в подальшому, в тому числі в цивільних справах, відсутня.

При цьому, наголошую на висновку Верховного Суду, відповідно до якого: у разі визнання протиправним і нечинним у судовому порядку рішення органу місцевого самоврядування, унеможливорюється його застосування саме з моменту його прийняття (ВС/КАС від 10.03.2020, №160/1088/19).

Верховний Суд неодноразово зазначав, що якщо у разі визнання протиправним, нормативно-правовий акт не може застосуватися - як за період до, так і за період після встановлення судом його протиправності (постанови від 04.12.2018 у справі №816/52/17, від 04.12.2018 у справі №П/811/658/16, від 03.06.2019 у справі №817/622/16).

Таким чином, сформовано чітку правову позицію, що судові рішення, яким нормативно-правовий акт визнано протиправним та нечинним, констатує незаконність такого акту з моменту його прийняття, якщо він суперечить акту вищої юридичної сили.

Юридичний ефект нечинності нормативно-правового акту не може бути нівельований тим фактом, що орган влади самостійно скасував його або термін його дії закінчився до моменту винесення фінального судового вердикту.

Право особи на захист втратило б будь-який сенс, якби протиправні акти органів влади безкарно створювали фінансові зобов'язання для громадян лише тому, що судовий процес тривав довше, ніж діяв сам акт!

Тому, факт визнання Другим апеляційним адміністративним судом рішення Полтавської обласної ради протиправним означає, що у ПОКВПТГ «Полтаватеплоенерго» відсутні законні підстави нараховувати плату за послуги за цим тарифом не лише протягом опалювального періоду 2024–2025 років, а протягом усього періоду дії воєнного стану. При цьому, суди в цивільних справах мають аналізувати рішення, якими встановлено тарифи в опалювальні періоди 2022-2023, 2023-2024, 2025-2026 років та не застосовувати нормативно-правові акти, які очевидно суперечать нормам закону.

Отже, відповідно до пункту 5 Постанови Пленуму Верховного Суду України "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя" № 9 від 01.11.96, судам необхідно виходити з того, що нормативно-правові акти будь-якого державного чи іншого

органу... підлягають оцінці на відповідність як Конституції, так і закону. Якщо при розгляді справи буде встановлено, що нормативно-правовий акт, який підлягав застосуванню, не відповідає чи суперечить законові, суд зобов'язаний застосувати закон, який регулює ці правовідносини.

Таким чином, суди мають застосовувати Закон № 2479, а не рішення Полтавської обласної ради, як нормативно-правовий акт, який суперечить Закону України, що встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили.

Наголошую, що усі рішення Полтавської обласної ради про встановлення тарифів для ПOKBПТГ «Полтаватеплоенерго», прийняті під час дії воєнного стану в Україні - це нормативно-правові акти, які не відповідають законам України, отже тарифи, встановлені в цих рішеннях, прямо суперечать вимогам законодавства.

При цьому, в постанові Великої Палати Верховного Суду України від 09.06.2022 року в справі № 520/2098/19 чітко зазначено, що суди не повинні застосовувати положення нормативно-правових актів, які не відповідають Конституції та законам України, незалежно від того чи оскаржувалися такі акти в судовому порядку та чи є вони чинними на момент розгляду справи.

Таким чином, застосування до фізичних/юридичних осіб нормативно-правових актів, які є протиправними, у будь-якому випадку є незаконним.

Протиправні положення рішення органу місцевого самоврядування, визнані судом протиправними не можуть бути застосовані, що повністю відповідають чинному законодавству, практиці Європейського суду з прав людини та правовим позиціям Верховного Суду.

А споживачі мають повне право на перерахунок, тому спроби чиновників заперечити це є прямим порушенням принципу верховенства права та ст. 129-1 Конституції України щодо обов'язковості судового рішення.

З метою уникнення здійснення перерахунку, в цивільних судах ПOKBПТГ «Полтаватеплоенерго» намагається стверджувати, що визнання судом протиправним та нечинним рішення про встановлення тарифів не тягне за собою автоматичного перерахунку платежів для споживачів за минулий період. В обґрунтування комунальне підприємство посилається на висновки Верховного Суду в правовідносинах, які не є подібними.

Проте, в цивільних судових спорах з вимогою перерахунку або запереченням боргу необхідно застосовувати саме висновки постанови ВС/КАС від 10.03.2020 у справі № 160/1088/19. Ключова правова позиція цієї постанови полягає в тому, що визнання протиправним та нечинним у судовому порядку рішення органу місцевого самоврядування, яке встановлює тарифи, унеможлиблює його застосування з моменту його прийняття. Попри загальне правило, що нормативно-правовий акт втрачає чинність з моменту набрання судовим рішенням законної сили, Верховний Суд зазначив, що для правильного відновлення прав позивача такий акт не може застосовуватися до правовідносин, які виникли з моменту його ухвалення.

Якщо рішення ОМС про встановлення тарифів визнано протиправним та скасовано (нечинним), нарахування плати за цими тарифами є безпідставним за весь період їх дії, а не лише після рішення суду.

Виконавець послуг чи орган, який здійснював розрахунки на підставі скасованого акта, зобов'язаний провести перерахунок з дати застосування незаконних тарифів.

Таким чином, не зважаючи на те, що в адміністративному процесі нормативно-правовий акт зазвичай визнається нечинним з моменту набрання рішенням сили (ч. 2 ст. 265 КАСУ), констатація судом факту незаконності нарахувань та порушення мораторію дає

повне право споживачам:

- вимагати здійснення перерахунку за опалювальний сезон 2024–2025 років на підставі базових тарифів, які застосовувалися станом на 24.02.2022.

- у разі відмови підприємства — подавати цивільні позови про захист прав споживачів з вимогою здійснення перерахунку. Що й роблять споживачі з метою захисту своїх прав! Наголошую, що Верховний Суд Касаційного цивільного суду у постанові від 03.10.18 року (справа № 529/613/17-ц), від 07.12.22 року (справа №753/8902/20), від 08.03.23 року (справа № 753/20733/19), зробив висновки про те, що «у випадку порушення юридичною особою законодавства під час нарахування плати за централізоване опалення споживач має право оскаржити у суді такі дії та вимагати провести відповідний перерахунок».

Окремо звертаю увагу на питання формування, встановлення та застосування двоставкового тарифу, що є не менш актуальним для споживачів питанням, що викликає особливе обурення громадян у зв'язку із незаконністю нарахування плати за теплове навантаження (умовно-постійної частини двоставкового тарифу). Нормативно-правовий акт, який передбачає можливість формування цього формату тарифу є застарілою нормою, яка суперечить новим законам, отже застосовуватися не може. Відсутність визначення терміну «теплове навантаження» в законодавстві та методики його розрахунку для нарахування плати за послугу з постачання теплової енергії спричиняє зловживання виконавця послуг при визначенні цих величин, за якими нараховується плата. І висновки Держпродспоживслужби, як органу державного контролю в сфері захисту прав споживачів, підтверджує це. Заяви про те, що двоставковий тариф є тим самим одноставковим тарифом, лише поділений на умовно-змінну та умовно-постійну складові, що його застосування є взаємовигідним як для підприємства, так і для споживачів, що він дозволяє зменшити фінансове навантаження на населення під час опалювального сезону, є маніпулятивними і не підтверджуються на практиці. Отже, аналіз фактичних нарахувань за послугу з постачання теплової енергії свідчить про протилежне. Річна плата за двоставковим тарифом значно більше плати за послугу, нарахованої за одноставковим тарифом, інколи в рази! Абсолютно очевидно, що такий підхід в нарахуванні плати за комунальну послугу вигідний лише виконавцю послуг та порушує права споживачів, отже є несправедливою умовою договору. Плата за двоставковим тарифом фактично не залежить від реального споживання теплової енергії, тому порушує право споживачів оплати за обсяг фактично спожитої комунальної послуги, закріплене в ч.5 ст.13 ЗУ «Про житлово-комунальні послуги» та ст.19 ЗУ «Про теплопостачання», та прямо суперечить цим положенням Законів України.

Зважаючи на все, зазначене мною, закликаю депутатів Полтавської обласної ради дотримуватися вимог законодавства при прийнятті рішень про встановлення тарифів на комунальні послуги, беручи до уваги висновки судів та враховуючи інтереси громадян – ваших виборців, встановити одноставковий тариф на теплову енергію, послугу з постачання теплової енергії і постачання гарячої води з розміром тарифів, які застосовувалися до споживачів станом на 01.12.21 року та які мали застосовуватися станом на 24.02.22 року, провести належний розгляд розрахунків тарифів, перевібивши їх реальну економічну обґрунтованість.

Інші органи, яким доводиться до відома, прошу узяти до уваги все вищевикладене.

Переконана, що в умовах воєнного стану пріоритетом має бути захист прав споживачів та забезпечення максимально прозорих, зрозумілих та справедливих умов оплати за надані і фактично спожиті комунальні послуги.

09.07.26 року

Юлія Петушинська, голова ГО «Арта», член партії «Народовладдя»